

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра менеджменту

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор з навчальної роботи,

проф. Гаврилюк С. В. _____

_____ 20__ р.

МЕНЕДЖМЕНТ

ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисципліни

підготовки _____ бакалавра _____

галузі знань _____ 0306 Менеджмент і адміністрування _____

напряму _____ 6.030601 «Менеджмент» _____

Програма навчальної дисципліни «Менеджмент» для студентів за напрямом підготовки 6.030601 «Менеджмент»
«28» серпня, 2013р. – 9 с.

Розробник: Буняк Н.М., кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту

Рецензент: Коленда Н.В., кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри менеджменту

протокол № 1 від 29. 08. 2013 р.

Завідувач кафедри: _____ проф. Черчик Л.М.

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією інституту економіки та менеджменту

протокол № 1 від 4. 09. 2013 р.

Голова науково-методичної комісії інституту _____ доц. Бегун С.І.

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою університету

протокол № 2 від 16. 10. 2013 р.

Вступ

Програма навчальної дисципліни «Менеджмент» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра напряму 6.030601 «Менеджмент».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є принципи, методи, закони, функції, напрямки розвитку менеджменту в історичній ретроспективі та на сучасному етапі.

Міждисциплінарні зв'язки. Дисципліна «Менеджмент» пов'язана із дисциплінами «Самоменеджмент», «Маркетинг», «Економіка підприємства», «Операційний менеджмент», «Адміністративний менеджмент».

Програма навчальної дисципліни складається з таких **змістових модулів**:

1. Сутність, значення і особливості розвитку менеджменту
2. Процес управління. Планування і організування
3. Мотивування, контролювання та регулювання – загальні функції менеджменту
4. Забезпечення результатів управлінської діяльності

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання дисципліни є формування у майбутніх менеджерів сучасного управлінського мислення та системи спеціальних знань у галузі менеджменту, формування розуміння концептуальних основ системного управління організаціями; набуття умінь аналізу внутрішнього та зовнішнього середовища, прийняття адекватних управлінських рішень.

1.2. Основними завданнями навчальної дисципліни є теоретична підготовка студентів з питань:

- сутності основних понять і категорій менеджменту та управління;
- принципів та функцій менеджменту;
- системи методів управління;
- змісту процесів та технології управління;
- основ планування, здійснення мотивування та контролювання;
- організації взаємодії та повноважень;
- прийняття рішень у менеджменті;
- інформаційного забезпечення процесу управління;
- керівництва та лідерства, стилів управління;
- етики і відповідальності у менеджменті;
- ефективності управління.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- основні напрямки розвитку менеджменту;
- основні школи, підходи, принципи менеджменту;

- методи, функції менеджменту;
- основні категорії та інструменти менеджменту.

вміти:

- працювати з науковою літературою; обґрунтовувати управлінські рішення;
- обґрунтувати власну точку зору;
- толерантно вести себе під час дискусії;
- вирішувати як абстрактні так і конкретні, реальні проблемні ситуації господарського життя;
- використовувати набуті знання в реальному житті.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 198 годин / 5,5 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Семестр 5

Змістовий модуль 1. Сутність, значення і особливості розвитку менеджменту

Тема 1. Сутність, роль та методологічні основи менеджменту

Менеджмент як специфічна сфера людської діяльності. Система відносин в організації як предмет вивчення менеджменту. Менеджмент як система наукових знань. Менеджмент як мистецтво управління.

Методи досліджень: діалектичний, конкретно-історичний, системний підхід; моделювання: вербальне, фізичне, аналогове, математичне; науковий, експертний, соціологічні методи: анкетування, інтерв'ювання, тестування.

Тема 2. Історія розвитку менеджменту

Передумови виникнення науки управління. Існуючі парадигми менеджменту. Класичні та неокласичні теорії менеджменту.

Особливості формування сучасної моделі менеджменту в Україні.

Тема 3. Закони, закономірності та принципи менеджменту

Характеристика інтегрованих підходів до управління: процесний підхід; системний підхід; ситуаційний підхід. Закони і закономірності менеджменту.

Сутність, природа та роль принципів менеджменту в досягненні мети організації. Класифікація принципів менеджменту. Взаємозв'язок між принципами менеджменту.

Тема 4. Функції та методи менеджменту

Поняття функцій менеджменту, функції менеджменту як види управлінської діяльності. Особливості формування функцій менеджменту. Класифікація і характеристика функцій менеджменту. Загальні (основні), конкретні (спеціальні) функції менеджменту. Динамічний взаємозв'язок конкретний і загальних функцій. Механізм реалізації конкретних функцій менеджменту на засадах використання загальних.

Сутність та класифікація методів менеджменту. Методи менеджменту як сукупність способів впливу керуючої системи управління на керовану. Методи менеджменту як результат виконання функцій менеджменту. Економічні методи

менеджменту. Адміністративні методи менеджменту. Соціально-психологічні методи менеджменту. Механізм взаємодії методів, принципів та функцій менеджменту.

Змістовий модуль 2. Процес управління. Планування і організування

Тема 5. Процес управління

Процес управління як сукупність взаємопов'язаних і взаємодіючих функцій, методів, управлінських рішень та інших категорій менеджменту. Мета управлінського процесу, його учасники, предмет, засоби здійснення. Управлінський цикл. Управлінські процедури: цілевизначення, інформаційне забезпечення, аналітична діяльність, вибір варіанту дій, реалізація рішення, зворотний зв'язок. Особливості процесу управління: безперервність, нерівномірність, циклічність, послідовність, надійність.

Управлінське рішення як результат управлінської діяльності. Класифікація управлінських рішень. Умови прийняття управлінських рішень. Фактори, що впливають на процес прийняття управлінських рішень. Моделі прийняття управлінських рішень. Взаємозалежність рішень. Підходи до прийняття рішень. Різновиди технологій прийняття рішень. Якість управлінських рішень.

Класифікація методів обґрунтування та прийняття управлінських рішень.

Тема 6. Планування як загальна функція менеджменту

Сутність і зміст планування як функції менеджменту, його види та їхній взаємозв'язок. Основні елементи системи планування. Етапи процесу планування. Політика, правила процедури.

Класифікація цілей організації. Процес постановки цілей.

Тема 7. Організування як загальна функція менеджменту

Сутність функції організування та її місце в системі управління. Поняття та складові організаційної діяльності.

Повноваження, обов'язки, відповідальність. Процес делегування повноважень і відповідальності. Типи повноважень: лінійні, функціональні. Вертикальна та горизонтальна структуризація управління. Скалярний процес. Вертикальна координація: прямий контроль, стандартизація. Горизонтальна координація: взаємні комунікації, тимчасові робочі групи, комісії. Департаменталізація. Взаємодія структур організації.

Семестр 6

Змістовий модуль 3. Мотивування, контролювання та регулювання – загальні функції менеджменту

Тема 8. Мотивування як загальна функція менеджменту

Значення людського фактора в управлінні організацією. Психологічні та фізіологічні особливості працівника. Поняття мотивування. Принципи врахування інтересів у мотивації. Взаємозв'язок потреб, спонукань, цілей і винагород працівника в процесі мотивування. Теорії і моделі процесів мотивування: змістовний і процесний підходи. Зіставлення теорій мотивування. Засоби

мотиваційного впливу. Стимулювання праці: цілі, принципи, види, форми.

Тема 9. Контролювання як загальна функція менеджменту

Поняття контролювання та його місце в системі управління. Принципи і цілі функції контролювання. Етапи процесу контролювання: формування стандартів вимірювання, порівняння фактичного виконання зі стандартами, оцінка та регулювання. Модель процесу контролювання. Процес контролювання. Зворотний зв'язок під час контролю. Види управлінського контролювання.

Тема 10. Регулювання як загальна функція менеджменту

Поняття регулювання та його місце в системі управління. Види регулювання. Етапи процесу регулювання.

Змістовий модуль 4. Забезпечення результатів управлінської діяльності

Тема 11. Інформація і комунікації в менеджменті

Інформація, її види та роль в менеджменті. Носії інформації. Класифікація інформації. Вимоги, що висуваються до інформації.

Поняття і характеристика комунікацій. Різновиди «внутрішніх» та «зовнішніх» комунікацій. Перешкоди в комунікаціях. Зворотний зв'язок в процесі комунікації. Засоби комунікацій, їх переваги та недоліки.

Комунікаційний процес, елементи та етапи процесу. Моделі комунікаційного процесу. Організація комунікаційного процесу. Комунікаційні переваження.

Тема 12. Керівництво та лідерство

Поняття та загальна характеристика керівництва. Керівництво як об'єднувальна функція менеджменту. Основні фактори та визначальні аспекти керівництва. Основи керівництва: вплив, лідерство, влада. Адаптивне керівництво. Влада як елемент примушення. Форми впливу та влади. Теорії лідерства. Типологія лідерів. Поняття стилю керування та континууму стилів керування. Характеристика та класифікація стилів керування. Фактори та передумови формування стилів керівництва. Критерії оцінки стилю менеджера.

Загальна характеристика моделі сучасного менеджера.

Тема 13. Ефективність менеджменту

Видова класифікація ефективності організації: індивідуальна, групова, загально-організаційна. Особливості оцінки різновидів ефективності.

Концепції визначення ефективності менеджменту в організації. Підходи до оцінки ефективності менеджменту в організації. Економічна, організаційна та соціальна ефективність менеджменту. Системи показників економічної, організаційної та соціальної ефективності менеджменту, їх склад і методи визначення.

Напрями підвищення ефективності управління організацією.

Сутність та різновиди відповідальності та етики у менеджменті.

Соціальна відповідальність як добровільна реакція на соціальні проблеми суспільства з боку організації. Сутність та значення соціальної поведінки

менеджменту.

Культура менеджменту.

3. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Формою підсумкового контролю успішності навчання є залік (5 семестр) та екзамен (6 семестр).

4. Методи та засоби діагностики успішності навчання

Методи та засоби діагностики успішності навчання: усне опитування, поточне тестування, оцінка за індивідуальне навчально-дослідне завдання, перевірка конспектів, екзамен.

5. Список джерел

Основна література

1. Кузьмін О. Є. Основи менеджменту: Підручник / О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник. – 2-е вид., випр., доповн. – К. : Академвидав, 2007. – 462 с.
2. Кузьмін О.Є. Теоретичні та прикладні засади менеджменту: навч. посіб. / О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник. – 3-е вид., допов. і перероб. – Л. : Нац. ун-т «Львів. політехніка»; «Інтелект-захід», 2007. – 384 с.
3. Менеджмент: теорія і практика: навч. посіб. / А. А. Мазаракі, Г. Є. Мошок, Л. А. Гомба та ін. – К. : Атака, 2007. – 564 с.

Додаткова література

1. Андрійчук В. Менеджмент. Прийняття рішень і ризик: Навч. посіб. для ВНЗ. / В. Андрійчук, Л. Багер. – К. : 1998. – 316 с.
2. Андрушків Б. М. Основи менеджменту / Б. М. Андрушків, О. Є. Кузьмін. – Львів : Світ, 1995. – 296 с.
3. Баєва О. В. Основи менеджменту: практикум: Навч. посібник. / О. В. Баєва, Н. І. Новальська, Л. О. Згалат-Лозинська. – К. : Центр учбової літератури, 2007 – 524 с.
4. Бесєдін М. О. Основи менеджменту: оцінно-ситуаційний підхід (модульний варіант): підручник / М. О. Бесєдін, В. М. Нагаєв. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 496 с.
5. Василенко В. А. Менеджмент устойчивого развития предприятий: Монография / В. А. Василенко. – Киев : Центр учебной литературы, 2005 – 648 с.
6. Виноградський М. Д. Менеджмент в організації / Виноградський М. Д., Виноградська А. М., Шканова О. М. – К.: Кондор, 2004.
7. Виноградський М. Д. Менеджмент в організації: Навч. посіб. для студентів екон. спец. вузів / М. Д. Виноградський, А. М. Виноградська, О. М. Шканова. – К. : КОНДОР, 2002
8. Виханський О. С. Менеджмент. Учебник. – 3-е изд. / О. С. Виханський, А. И. Наумов. – М. : Гардарики, 2000. – 528 с.
9. Гапоненко А. Л. Стратегическое управление: Учебник / А. Л. Гапоненко, А. П. Панкрухин. – М. : Омега – Л., 2004. – 472 с.
10. Герасимчук В. Г. Стратегічне управління підприємством. Графічне моделювання: Навч. посіб. / В. Г. Герасимчук. – К. : КНЕУ, 2000. – 360 с.

11. Герчикова И. Н. Менеджмент / И. Н. Герчикова. – М. : Изд. Объединение «Юнити», 2004. – 686с.
12. Гірняк О. М. Менеджмент. Теоретичні основи і практикум: навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти / О. М. Гірняк, П. П. Лазановський. – К. : Магнолія плюс, Львів : Новий світ – 2000, 2003. – 336 с.
13. Гончаров С. Н. Основы менеджмента и маркетинга / С. Н. Горчаров, В. Д. Дуншек. – М., 2002.
14. Гріфін Р. Основы менеджменту. Підручник / Р. Гріфін, В. Яцура. – Львів: БаК, 2001. – 624с.
15. Дикань Н. В. Менеджмент / Н. В. Дикань, І. І. Борисенко. – К.: Знання, 2008. – 389 с.
16. Діденко В. М. Менеджмент: Підручник / В. М. Діденко. – К. : Кондор, 2008. – 584 с.
17. Завадський, Й. С. Менеджмент: підручник для студентів економ. спец. вищих закладів : у 2 т. / Й. С. Завадський. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2003. – Т. 2. – 640 с.
18. Иванова Т. Ю. Теория организации / Т. Ю. Иванова, В. И. Приходько. – СПб. : Питер, 2004. – 269 с.
19. Иванова І. В. Менеджмент підприємства. Практикум: Навч. посіб. / І. В. Иванова. – К. : КНЕУ, 2001. – 247 с.
20. Кіндрацька Г. І. Стратегічний менеджмент / Г. І. Кіндрацька. – К.: Знання, 2010.
21. Колпаков В. М. Теория и практика принятия управленческих решений / В. М. Колпаков. – К, 2000.
22. Кредісов А. І. Менеджмент для керівників / А. І. Кредісов, Є. Г. Панченко, В. А. Кредісов. – К. : Знання, 2004.
23. Макаров С. Ф. Менеджер за работой / С. Ф. Макаров. – М. : Молодая гвардия, 2003. – 239с.
24. Мартыненко Н. М. Основы менеджмента: Учебник / Н. М. Мартыненко. – К. : Каравелла, 2003. – 496 с.
25. Менеджмент организаций : учебное пособие / Л. А. Киржнер, Л. П. Киенко, Т. И. Лепейко, А. М. Тимонин. – К. : КНТ, 2006. – 688 с.
26. Мескон М. Х. Основы менеджмента: Пер. с англ. / Мескон М. Х., Альберт М., Хедоури Ф. – М.: Дело, 2003. – 702 с.
27. Мізюк Б. М. Системне управління: Монографія / Б. М. Мізюк. – Львів: Вид-во Львівської комерційної академії, 2004. – 388 с.
28. Осовська Г. В. Основы менеджменту: Підручник. Видання 3-тє, перероблене і доповнене / Г. В. Осовська, О. А. Осовський. – К. : «Кондор», 2006. – 664 с.
29. Пилипенко С. М. Менеджмент: навчальний посібник / Пилипенко С. М., Пилипенко А. А., Оленко В. І. – Харків: Вид. ХДЕУ. 2002. – 208 с.
30. Пономаренко О. Системні методи в економіці, менеджменті, бізнесі / О. Пономаренко. – К.: Основи, 1997. – 390 с.
31. Рудінська, О. В. Менеджмент: навч. посіб. / О. В. Рудінська, С. Л. Яроміч, І. О. Молоткова. – К. : Ніка-Центр, 2002. – 320 с.

32. Скібіцька Л. І. Менеджмент. Навчальний посібник / Л. І. Скібіцька, О. М. Скібіцький. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 416 с.
33. Скрипко Т. О. Менеджмент: Навч.посібн. / Т. О. Скрипко, О. О. Ланда. – К. : Центр навчальної літ., 2006. – 176 с.
34. Сладкевич В. Мотивационный менеджмент / В. Сладкевич.– К.: МАУП, 2000. – 112 с.
35. Спивак В. А. Современные бизнес-коммуникации / В. А. Спивак. – Питер, 2001. – 448 с.
36. Стадник В. В. Менеджмент: Підручник. Вид. 2-ге, вип., доп./ В. В. Стадник, М. А. Йохна. – К. : Академвидав, 2007. – 472 с.
37. Стратегічний менеджмент: Підручник / І. М. Писаревський, О. М.Тищенко, М. М. Покоłodна, Н. Б. Петрова; ред. Аляб'єв; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х. : ХНАМГ, 2009. – 287 с.
38. Сухарський В. С. Менеджмент (загальний з основами спеціального) / В. С. Сухарський. – Тернопіль : Астон, 2004. – 528 с.
39. Тарасюк Г. М. Планування діяльності підприємства: Навч. пос. / Г. М. Тарасюк, Л. І. Швабл. – К.: КНЕУ, 2000. – 208 с.
40. Твердохліб М.Г. Інформаційне забезпечення менеджменту: Навч. посіб. / М.Г. Твердохліб. – К.: КНЕУ, 2000. – 208 с.
41. Туленков М. В. Сучасні теорії менеджменту : навч. посіб. / М. В. Туленков. – К. : Каравела, 2007. – 304 с.
42. Хміль Ф. І. Основи менеджменту: Підручник. Вид. 2-ге, випр., доп/ Ф. І. Хміль. – К. : Академвидав, 2007. – 576 с.
43. Хомяков В. І. Менеджмент підприємства / В.І. Хомяков. - К.: Кондор, 2005.
44. Шатун В. Т. Основи менеджменту: Навчальний посібник / В. Т. Шатун. – Миколаїв : Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2006. – 376 с.
45. Шегда А .В. Менеджмент: Навч. посіб. / А. В. Шегда. – К. : Знання, 2004. – 687с.